www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

Sponsored by IBU

Kültürlerarası Etkileşimde Rusça Deyimlerin Karşılaştırmalı Analizi

Comparative Analysis of Russian Idioms in Intercultural Interaction

Özge Barut*

Abstract: Social, economic, cultural, political etc. experienced in the period from the past to the present. The use of idioms, which are the stereotypical expressions of words and phrases that have emerged under the influence of many events and have different meanings, plays a big role in making expressions stronger in all areas of our lives and the expressions have the necessary effect. Idioms emerge as the reflection of our feelings and thoughts in the language, and enrich our expressive power, making it more powerful. Especially in the field of literature and politics, writers and politicians frequently use idioms to use expressions more effectively in their writings and speeches, and can use the idioms to convey the desired emotion to the others by creating the desired effect. In this study, it was emphasized that although Russian and Turkish idioms are different in terms of grammar, they also have similar features, and the formation stories of idioms from Ancient Slavic and Greek mythology are very effective and permanent learning tools in learning idioms. While examining the idioms, it was aimed to draw attention to the necessity to go down to the origins of the idioms in the process of emergence of the idioms by emphasizing how guiding the understanding of the etymological origin of the idioms in understanding and interpreting the current uses. This study has dealt idioms in all with both etymological and structural features while analyzing idioms in different fields such as Russian literary works, scriptures and Russian press, which have different points of view.

Structured Abstract: Introduction

Idioms, which are included in terms of addressing many subjects such as material, spiritual, social, cultural, social, scientific, politics, sports, games, religion, army, nature according to the geographical, ethnic, cultural and different linguistic features, make expression more effective by coming together and plays an important role in reinforcing the power of language expression. In this way, each language has its own grammar rules and creates its own unique structure within the framework of these rules. Idioms are an integral part of language as phrases that make expressions more meaningful as an effective communication tool in different situations, reinforce expressions by adding cultural richness to the language and enrich expression, and appear as expressions we use frequently in our daily lives.

Expressions that are intended to be emphasized in a language, either verbally or in writing, can be used with the help of idioms in every segment and every area of the society, especially in terms of reaching large audiences in the fields of literature and politics. In the field of literature, authors often use expressions to make narration more effective in their literary works, to draw the reader into events and to make expression more powerful. In literary works where indirect expression is used, idioms with more metaphorical phrases are frequently used in order to make the reader think and leave the desired effect on the

* Dr. Öğr. Üyesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü
Assistant Prof. Dr., Russian Language and Literature Department
ORCID 0000-0002-9304-2423
ozge.barut@hotmail.com

Cite as/ Atıf: Barut, Ö. (2020). Kültürlerarası etkileşimde Rusça deyimlerin karşılaştırmalı analizi, *Turkish Studies - Language*, 15(3), 1063-1074. <https://dx.doi.org/10.47845/TurkishStudies.42785>

Received/Geliş: 07 April/Nisan 2020

Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 30 September/Eylül 2020

CC BY-NC 4.0

reader. This plays an important role in making idioms an integral part of literary works. Idioms are especially preferred by the presidents for making the speech more effective in the field of politics. For example, in Russia, Vladimir Putin is one of the politicians who use the idioms most in order to make the message more effective while giving messages to western countries.

In this research, while conducting a literature review, idioms, which are an important part of the culture and an expression of our perspective on the world, provide a lot of clues about the idioms in both Russian and Turkish, while examining the meanings of the words used, in terms of understanding the idioms, belief values, thought structure, literature, It has been revealed that it should be done by evaluating in many different areas such as religion and politics. The importance of intercultural interaction was emphasized by stating that idioms have common features and similarities appear as common reflections of culture, albeit in different languages.

The purpose of this study is to show the similarities and differences that arise in understanding and correct interpretation of differences to easily learn idioms in another language. In addition, it has been emphasized that in the interpretation of stereotyped phrases, it is necessary to evaluate not only the present conditions, but also the etymological structure of idioms from the past to the present.

Findings, Conclusion and Recommendations

Document analysis technique, documentary screening, documentary observation, dictionaries dictionaries from different periods, articles and books written on the subject, literary works, scriptures and verbal and written explanations in the Russian press some of the qualitative research methods, were used in the study. It is very difficult to understand the idioms, without knowing their cultural, historical, economic and social processes, and to know the processes in the formation of the words for the realization of learning. In the analysis, the idioms are used effectively in different types of works and in different areas of life and that the formation of some idioms takes place on the basis of religious belief; however, it has been concluded that, over time, idioms have shifted depending on the conditions of the day and idioms have different meanings and are interpreted in different ways.

In this study is emphasized that new idioms can enter to our language as a result of many global changes such as social, economic, political and religious events. Considering that idioms develop based on different cultures and beliefs and dynamics between cultures may change over time, new expressions are inevitably expressed by the public and scientists with the effect of new economic, political and historical events, and these statements are inevitable. In terms of the richness of the language, it is a fact that new expressions will make that language more current. It is possible to foresee that the expressions included with the common use of language can be used as idioms by time. The words used in idioms actually contain the cultural structure of the foreign language, which is learned. This situation requires knowing the culture and ethnicity of that nation. It has been demonstrated that the sense of understanding and expressing yourself in one language comfortably should be learned by combining the words with the cultural and ethnic factors.

Keywords: Idioms, Etymology, Russian culture, differences, similarities.

Öz: Geçmişten günümüze gelen süre içerisinde yaşanan sosyal, ekonomik, kültürel, politik vb. birçok olayın etkisiyle ortaya çıkan ve farklı anlamlar kazanan kelimelerin ve söz öbeklerinin oluşturduğu kalıplaşmış ifadeler olan deyimlerin kullanımı yaşamımızın her alanında anlatımın daha güçlü kılınması ve ifadelerin gereken etkiyi yaratması açısından büyük rol oynamaktadır. Deyimler duygu ve düşüncelerimizin dildeki yansıması olarak ortaya çıkar ve ifade gücümüzü zenginleştirerek söylenen ifadeyi daha güçlü kılmayı sağlar. Özellikle de edebiyat ve politika alanında yazarlar ve politikacılar yazılarında ve konuşmalarında ifadeleri daha etkili bir biçimde kullanmak için sıkça deyimlere başvurmakta ve deyimleri kullanarak anlatılmak istenen duyguyu istenilen etkiyi yaratarak karşı tarafa aktarabilmektedir. Bu araştırmada Rusça ve Türkçe deyimlerin dilbilgisi açısından farklı olmalarına rağmen benzer özelliklere de sahip oldukları, Eski Slavca ve Yunan mitolojisinden Rusçaya geçen deyimlerin oluşum hikayelerinin deyimlerin öğrenilmesinde oldukça etkili ve kalıcı bir öğrenim aracı olduğu vurgulanmıştır. Deyimlerin incelenmesinde kaynak taraması yapılırken deyimlerin etimolojik kökenini bilmenin günümüzdeki kullanımlarını anlamada ve yorumlamada ne kadar yol gösterici olabileceği vurgulanarak deyimlerin ortaya çıkış sürecinin incelenmesinde kökenlerine inilmesinin gerekliliğine dikkat çekilmek istenmiştir. Bu çalışma deyimleri çözümlerken Rus edebi eserleri, kutsal kitaplar ve Rus basını gibi farklı bakış açılarına sahip

alanlarda deyimleri oluşturan söz öbeklerini hem etimolojik hem de yapısal özellikleriyle bir bütün içinde ele almıştır.

Anahtar Kelimeler: Deyimler, Etimoloji, Rus kültürü, farklılıklar, benzerlikler

Giriş

Deyimler dünyanın her yerinde içinde bulunulan yaşam koşullarına ve sahip olunan kültür ve inançlara, konuşulan dilin özelliklerine bağlı olarak şekillenmekte ve bunun sonucunda diller arasında benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkmaktadır. İngilizcede ‘Phraseology’, Türkçede ‘Deyimbilimi’ Yunanca ‘phrases’ (ifade) ve ‘logos’ (öğretim) anlamına gelen kelimelerden oluşan, anlam, morfoloji, sözdizimi ve deyimlerin stilistik özelliklerinin öğrenildiği dil biliminin bir alanıdır (Jukov, 1986:5) Deyimler maddi, manevi,sosyal, kültürel, toplumsal,bilimsel, politika, spor, oyunlar, din, ordu, doğa gibi bir çok konuyu ele almaktadır. Toplumun geleneksel yapısını ortaya koyması açısından içinde bulunulan coğrafi, etnik, kültürel ve farklı dil bilgisel özelliklere göre bir araya gelerek anlatımı daha etkili kılar. Dildeki anlatım gücünü pekiştirmekte de önemli bir rol oynar. Şçukin (2003) de yaptığı çalışmasında dil ve kültür arasında sıkı bir bağın olduğunu, dilin kültürel değerleri içinde barındıran ve nesilden nesile aktaran bir araç olduğunu ve yabancı bir dili öğrenirken aslında o dile ait yaşam tarzını, gelenekleri ve kültürüne de sahip olunabileceğinin önemini vurgulamıştır (Şçukin, 2003:136). Her millet dünyayı kendi penceresinden görür ve kendi milli kültürü ile sentezler. Rusya’nın da geniş bir coğrafyada konumlanmasından ve üzerinde farklı etnik kökene sahip milletlerin yaşamış olmasından dolayı deyimlerden bazıları Rus kökenli iken bazı deyimler etimolojik kökeni açısından Eski Slavca, Yunanca, İngilizce, İspanyolya, Fransızca, Almanca vb. Avrupa dillerinden alınmıştır. Avrupa dillerinden alınan deyimsele ifadeler daha çok dünyaca bilinen yazarlardan alınan özlü sözlerdir: быть или не быть -В. Шекспир (Olmak ya da olmamak -W. Shakespeare), принцесса на горошине -Г.Х. Андерсен (şımartılmış kimse,bir şeylerden memnun olmayan -H.C. Andersen), башня из слоновой кости – Ш.О. Сент-бёв (hayal alemi – C.A. Sainte-Beuve), буря в стакане воды – Монтескьё, Шарль Луи Де Секонда (Pireyi deve yapmak -). Deyimler farklı durumlarda etkili bir iletişim aracı olarak ifadeleri daha anlamlı kılan, dile kültürel açıdan zenginlik katarak ifadeleri pekiştiren ve anlatımı zenginleştiren söz öbekleri olarak da dilin ayrılmaz bir parçası konumundadır. Snegiryov atasözleri ve deyimlerin ortaya çıkmasındaki önemli rol oynayan faktörleri ifade ederken,

— kişinin kendi isteğiyle ya da tesadüfen öğretici bir örnek olarak karşısına çıkan hayat tecrübesi,

— özel olaylar için geçerli olan veya sadece atalardan aktarılan tarihsel olaylar,

— dünyevi toplantılarda alınan eski kararlar ve cümleler, genellikle eski atasözlerini içeren mevcut yasa ve kararnamelerden alınan kelimeler,

— kutsal kitap ve ayinlerden sözler,

— yerli ve yabancı yazarların eserlerinden veya yabancı uluslarla olan etkileşimin sonucunda alınan görüş ve atasözleri,

— halk arasında yaygın olan ve zihinsel, ahlaki, toplumsal ve ailevi konuları kapsayan keskin cevaplar, şakalar, halkın kendi içinde yaşadığı kendine özgü olaylar şeklinde gruplamıştır (Snegiryov, 1831: 44-45)

Snegiryov (1931)’un da belirttiği gibi deyimler aslında kendimizi birçok alanda daha iyi ifade etmek için günlük hayatımızda sıklıkla kullandığımız ya da geçmişten günümüze gelen birden fazla kelimedenden, bazen de cümleden oluşan ifadelerdir. Şanskiy (2010) de ‘Deyimler iki veya daha fazla kelimedenden oluşan, anlam ve yapısı bakımından kalıplaşmış söz öbekleri’ şeklinde ifade etmiştir. (Şanskiy 2010: 27). Örneğin, Правая рука (sağ kol, yardımcı), жать язык за зубами

(dişini sıkamak), носить воду решетом (boşa kürek çekmek), тёртый калач (tecrübeli), каша в голове (kafası karışık), бабье лето (kelebek sıcakları), бить баклуши (tembellik etmek), спустя рукава (dikkatsizce), после дождичка в четверг (çıkamaz ayın son çarşambası), попасть впросак (tuzağa düşmek), у черта на куличках (cehennemin dibinde), скрепя сердце (isteksizce), влезать в душу — (birinin özel hayatına burnunu sokmak), мелко плавать (yeterli bilgiye sahip olmamak), чистая отставка (nihai istifa), чистые деньги (nakit para), больной вопрос (hassas konu) vb. Deyimler sadece kelimelerden değil, cümlelerden de oluşabilir: кашу маслом не испортишь (güzel olan şeye zarar gelmez), счастливые часов не наблюдают (mutlu olan zamana bakmaz), век живи век учись! (öğrenmenin yaşı yoktur), по одежке встречают, по уму провожают (kıyafetle karşılanırsın, aklınla uğurlanırsın), звёзд с неба не хватает и пороха не выдумает (üstün yeteneğe sahip olma), провалиться сквозь землю (utancından yerin dibine girmek), молоко на губах не обсохло (tecrübesiz, çok genç). Yukarıda örnekleri verilen deyimlerde de görüldüğü gibi kullanılan kelimeler gerçek anlamlarını kaybetmiş ve tamamen mecaz anlam kazanmıştır. Zaman içerisinde bu deyimler aslında günlük hayatımızda sıkça kullandığımız ifadeler olarak karşımıza çıkmıştır.

Hem kültürün önemli bir parçası hem de dünyaya bakış açımızın bir ifadesi olarak karşımıza çıkan deyimler o dilin etnik kültürünü de bilmeyi gerektirmektedir. Kültürden kültüre, dilden dile farklılıklar gösteren deyimler kullanılan sözcükler açısından farklı olduğu gibi, farklı diller olmasına rağmen benzerliklere de sahiptir. Bununla ilgili Vinogradov (1938:122) çalışmasında kelimelerin tarihi, sosyal, kültürel ve toplumsal temellerde ortaya çıktığını ve deyimlerin öğrenilmesinde farklı milletlerin mücadeleleri arasındaki karşılıklı etkileşimi ile bağlantılı olduğunun bilinmesi gerektiğini ifade ederek deyimlerin oluşumunda kültürel ve tarihi olayların önemini vurgulamıştır. Hem Rusçada hem Türkçede gerek dilbilgisi, gerek kullanılan kelimelerin anlamlarının aynı olması açısından benzerlik gösteren birçok deyim her iki dilde de kullanılmaktadır: радостные слёзы (mutluluk gözyaşları) sıfat + isim, уходит / уйти в свою скорлупу (kendi kabuğuna çekilmek) fiil+edat+zamir+isim, выходит / выйти из себя (çileden çıkmak) fiil+edat+zamir, вылететь из головы (aklından çıkmak) fiil+edat+zamir, набирать / набрать силу (gücünü toplamak) fiil+isim, быть или не быть (olmak ya da olmamak) fiil+bağlaç+fiil, медовой месяц (balayı) sıfat+isim, убить время (zaman öldürmek) fiil+isim, совать нос (burnunu sokmak) fiil+isim, закрыть глаза (göz yummak) fiil+isim, придержать язык (dilini tutmak) fiil+isim, дать дорогу (yol vermek) fiil+isim, лёгкая рука (eli hafif) sıfat+isim vb. Örneklerde de gördüğümüz gibi deyimler her iki dilde de hem dil bilgisi (isim, sıfat, edat ve zamirlerin kullanımı) hem de çevirisinde aynı anlamdaki kelimelerin kullanılması açısından uyumludur. Deyimler arasında eş ve zıt anlamlılık özelliği de vardır: путаться под ногами = стоять над душой (engel olmak), сделаны из одного теста = как две капли воды (hük demiş burnundan düşmüş); дрожать как осиновый лист (korkudan titremek) X глазом не моргнуть (gözü pek olmak), водить за нос (kandırmak) X раскрыть глаза (doğruyu söylemek) vb. ‘Her dilin deyimlerinin kendine özgü yanları, nitelikleri bulunmakla birlikte diller arasında deyimler açısından benzerlikler, yakınlıklar hatta eşlikler vardır. İnsanoğlu hangi toprak parçasında yaşarsa yaşasın, hangi dili konuşursa konuşsun, dünyadaki kimi durumlar, koşullar ve kavramlar karşısında tıpkı atasözlerinde ve deyimlerde olduğu gibi birbirine yakın ya da ortak bir tutum içine girer; bunları dile yansıtmada birbirine eş ya da yakın anlatım yollarına başvurur’ (Aksan, 2015: 36). Aksan (2015) burada farklı dillerde de olsa deyimlerin ortak yönlerinin olduğunu ve benzerliklerin kültürün ortak yansıması olarak karşımıza çıktığını dile getirerek kültürlerarası etkileşimin önemini vurgulamıştır (Aksan, 2015: 36). Benzer özelliklerin yanı sıra farklılıklardan da söz etmek mümkündür. Örneğin, Türkçeden farklı olarak Rusçada kalıplaşmış ifadeler haline gelen deyimlerde kullanılan sıfatların zıt anlamları ‘не’ olumsuzluk eki ile ‘терпеливый (sabırlı) — нетерпеливый (sabırsız), нужный (gerekli) — ненужный (gereksiz), красивый (güzel) — некрасивый (güzel olmayan) şeklinde yapılırken bu sıfatların deyim içinde kullanılması durumunda ‘не’ olumsuzluk eki ayrı olarak yazılır ve birleşik yazılması durumunda deyim yapıyı bozmuş olur: ‘Это было

не ослиное упрямство, а убежденность в своей правоте'. (Bu keçi inatçılığı değil, kendi haklılığına olan inançtır) örneğinde olduğu gibi 'не' olumsuzluk eki deyim içerisinde kullanıldığında olumsuzluk anlamı sıfattan ayrı yazılarak ifade edilir. Rusçada söz öbekleri mecaz anlam kazanıp deyim özelliğine sahip olduktan sonra kelimelerin yerleri değiştirilemez: *стальные нервы* (çelikten sinir) (sıfat+isim)— *железное здоровье* (demir gibi sağlam) (sıfat+isim), *кровавые слезы* (kanlı göz yaşları) (sıfat+isim) şeklinde yazılması gereken deyimler artık kalıplaşmış mecaz anlamdaki söz öbekleri olduğundan *нервы из стали* (çelikten yapılan sinir), (isim+ edat+ isim),—*здоровье из железа* (demirden yapılan sağlık) (isim + edat + isim),—*слезы из крови* (kandan göz yaşları) (isim + edat + isim) şeklinde değiştirilerek yazılamaz. Bu durum kültürel farklılığa rağmen deyimlerin başka bir dilde benzer özelliklere sahip olabileceği gibi o dilin kendi dil yapısı içinde varlığını dilbilgisi açısından farklı özellikleriyle de özgün bir hale dönüştürebileceğini göstermektedir.

Rusça deyimleri Türkçe deyimlerle karşılaştırırken anlam ve yapı bakımından ortaya çıkan benzerlik ve farklılıklar İngilizce deyimlerde de özgün dil yapısı ile yer almaktadır. Kunin (1996) yaptığı bir çalışmada İngilizce deyimlerin de Rusçada olduğu gibi hem anlam hem de yapı olarak benzer şekillerde kullanıldığını ifade etmiştir. Bu çalışmada İngilizce deyimleri oluşturan bazı kelimelerin deyme belirli bir anlam kattığı vurgusunda bulunulmuştur: *head* (baş) 'akıl', *heart* (kalp) *duygu*, *leg* (bacak) *yürüme*, *tongue* (dil) *konuşma*, *drop* (damla) *düşük sayıda*, *green* (yeşil) *tecrübesiz anlamlarında kullanılmaktadır*. Örneğin, *A clear head* (parlak zeka) – *светлая голова*, *ясный ум*; *have an old head on young shoulders* (akıllı olmak) – *быть умным, мудрым не погодя*; *a broken heart* (kırık kalp) – *разбитое сердце*; *win smb.'s heart* (birinin kalbini fethetmek) – *завоевать, покорить чье-л. сердце, добиться чьей-л. любви*; *have the legs of smb.* (birine koşarak yetişmek) – *бежать быстрее кого-л., обогнать, опередить кого-л.*; *stretch one's legs* (uyuştuğu için bacaklarını açmak) – *размять ноги, прогуляться*; *keep a civil tongue in one's head* (kibar konuşmak) – *говорить вежливо, учтиво*; *keep one's tongue between one's teeth* (dilini tutmak) – *держат язык за зубами*; *a drop in the bucket / in the ocean* (denizde bir damla, küçük) – *капля в море*; *drop by drop* (yavaş yavaş) – *капля по капле, постепенно*; *do you see any green in my eye?* (beni tecrübesiz mi görüyorsunuz?) – *неужели я кажусь вам таким неопытным, легковверным ?*; *as green as grass* (çok tecrübesiz) – *очень неопытный vb.* (Kunin, 1996:91) Bu örneklerden yola çıkarsak deyimlerin farklı dillerde kendi dilbilgisi kuralları çerçevesinde oluştuğu ve kelimelerin o dile ait anlamsal dizilimlerine göre değişen özgün bir yapıya sahip olduğu sonucuna varmamız mümkündür.

Nikolenko (1968:175) makalesinde deyimleri karakteristik özelliklerine (durum, olay, *duygu*, eylemin kişiye ve nesneye olan hareketine) göre beş grupta incelemiştir:

1) Bir durumu bildiren deyimler.

Bu deyimler eylemi yapan kişinin ruh halini bildiren deyimlerdir. Örneğin, *надуть губы* (*dudaklarını bükmek isteksizliğini ima edencesine*), *сорвать голос* (*sesi kısılmak*), *терять (потерять) голову* (*zor durumda kalmak*), *делать (сделать) большие глаза* (*şaşırtıp kalmak*), *уши развесить* (*kulağını açmak*), *взять (брать) себя в руки* (*duygularını kontrol altına almak*), *проплакать все глаза* (*acı çekmek*), *глотать слюнки* (*ağzının suyu akmak*) vb.

2) Olayları betimleyen deyimler.

Eylemi yapan kişinin davranış biçimini tasvir eder. Örneğin, *пороть горячку* (*aklını kaçırmak*), *путь горькую* (*deli gibi içmek*), *играть первую скрипку* (*esas kişi olmak*), *лодыря гонять* (*tembellik etmek*), *гнуть свою линию* (*kendi havasında olmak*), *выкинуть шутку* (*dalga geçmek*), *выдержать характер* (*sağlam durmak*), *держат язык за зубами* (*diline hakim olmak*), *подавать голос* (*kendini göstermek*) vb.

3) Duygusal değerlendirmeleri ifade eden deyimler.

Duygu ifade eden kelimelerin içinde olduğu deyimlerdir. Örneğin, *сорвать зло на ком-л.* (birinden hırsını çıkartmak), *положить душу за кого-л., что-л.* (birisi ya da bir şey için kendini feda etmek), *иметь виды на кого-л., что-л.* (hesap kitap yapmak), *знать цену кому-л., чему-л.* (birinin ya da bir şeyin değerini bilmek)

4) Bir başka kişiye yönelik yapılan davranışı ifade eden deyimler.

Eylem bir başkasına yönelik yapılan ifadeleri içerir. Örneğin, *снимать стружку с кого-л.* (birinin maskesini düşürmek), *вить веревки из кого-л.* (yuları boynuna dolamak), *свернуть шею (голову, башку) кому-л.* (boynunu koparmak), *морочить голову кому-л.* (birinin kafasını yetek), *заговаривать зубы кому-л.* (dikkatini dağıtmak) vb..

5) Bir başka nesneye yönelik yapılan davranışı ifade eden deyimler.

Eylem bir başka nesneye yönelik yapılan ifadeleri içerir. Örneğin, *заострить внимание на чем-л.* (dikkat çekmek), *пробить брешь в чем л.* (bir şeyin önünü açmak) vb. (Nikolenko, 1968: 175).

Nikolenko (1968) bu gruplamasında deyimleri semantik açıdan değerlendirmiş ve bu değerlendirmede aslında söylenmek istenen deyim içinde bulunan durumun bir yansıması olduğu gerçeğini de ortaya koymuştur (Nikolenko, 1968:175). Bu gruplamadan yola çıkarsak deyimlerin metinlerde ifadeleri tamamlayıcı bir özelliğe sahip olduğu ve ifadelerin genel hatlarıyla bir özeti niteliği taşıdığını söylemek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında deyimler söz varlığını daha da zengin kılan açıklayıcı ve ifade gücünü pekiştirici bir rol de oynamaktadır. Royzenzon (1973) çalışmasında Nikolenko'nun deyimleri gruplamasına benzer bir yaklaşımla deyimleri kadın ve erkek bakış açısından incelemiştir. Örneğin, *будь мужчиной* (Erkek ol!), *волочиться за каждой юбкой* (çapkınlık yapmak), *вешаться на шею* (birinin kollarına atlamak), *наставлять рога* (boynuz takmak) vb. (Royzenzon, 1973:205).

Deyimlerin tarihsel gelişimini incelediğimizde Rusya'da çeviri ve edebiyatın Hristiyanlığın kabulü ile başladığını ve çeviri dilinin Slavların ortak kullandığı ilk Slav yazı dili olan Kilise Slavcası ya da diğer adıyla Eski Slavca olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz. Örneğin, *притча во языцех* (herkes tarafından söylenen), *фома неверующий* (sözüne güvenilmez), *ищите и обрящите* (arayan bulur), *запретный плод* (yasak meyve), *земля обетованная* (Filistin), *исчадие ада* (sert karakteri olan kişi), *в поте лица* (çok çalışmak), *кость от кости* (kan bağı), vb. deyimler Eski Slavcadan Rusçaya geçen deyimlerden bazılarıdır. Bazı deyimler ise Yunan Mitolojisinden gelmiştir: *Ахиллесова пята* (savunmasız yer), *гордиев узел* (gordian düğümü, işin içinden çıkılmaz durum), *прокрустово ложе* (gelenekleri takip etme, istikrarlı olma), *дамоклов меч* (ilk bakışta dışarıdan görülemeyen tehdit), *танталовы муки* (acı çekmek), *драконовы законы* (aşırı sert yasalar), *колесо фортуны* (tesadüflere bağlı planlanmamış değişiklikler) vb.

Zaman içerisinde Eski Slavcadan çok da farklı olmayan bazı diğer yerel diller (Eski Rusça, Eski Bulgarca, Sırpça, Moldova ve Eflak Dili vs.) de ortaya çıkmıştır. IX. Yüzyılda Slav halkları arasında Hristiyanlığı yaymak amacıyla Konstantin Kiril ve Methodius kardeşler Slav dillerine uygun bir alfabe yaparak Eski Yunancadan Eski Slavcaya Kutsal Kitaplardan (İncil, Havariler Tarihi, Zebur ve Peygamberlerin Kitapları) bazı metinleri çevirmişlerdir. Kültürlerarası etkileşimin bir sonucu olarak ortaya çıkan bu eserlerde deyimlere de sıkça rastlanmaktadır. Bu eserlerdeki deyimler incelenirken içinde bulunan dönemin şartları da göz önünde bulundurulmalıdır. Eski Slavcaya ilk çeviriler İncil'deki metinlerden yapıldığı için kullanılan ifadeler anlam ve kökenleri bakımından daha çok ulusların kültürel ve inanç değerlerini yansıtmaktadır. Örneğin *вавилонское столпотворение* (kaos) deyim Babil halkının en yüksek kuleyi yapmak istemeleri üzerine Tanrının onların dillerini karıştırmış olması ve onların birbirlerini anlamamaya başlamaları ve bir

kaos ortamı yaratılması üzerine söylenmiştir (Bt., 11, 1—9)¹. Rusçada ‘хлеб насущный’² (yaşamak için gerekli olan şey;) deyiimi İncil’deki bir duadan gelmiştir: *хлеб наш насущный дай нам на сей день* (mf.6.11) ³İncil’de bu ifade ‘Ekmek var olmak için lazım, bize bugün bu ekmeği nasip eyle’ şeklinde yer alır. Slav dilleri pedagojik üniversitesi profesörü Olşanskiy’in ‘Kelimelelerin Dünyasında’ adlı internet sitesindeki bir makalesinde Olşanskiy bu deyim’in iki anlamı olduğunu belirtmiştir: 1) yaşamak için gerekli olan şey; 2) hayati önem taşıyan. Birinci anlamı günümüzde kullanılan anlamı, ikincisi ise İncil’de verilen mesajdan çıkan anlamdır (slovo.dn.ua/khleb-nasuchniy.html). Адомово яблоко⁴ (yasak meyve) (bt. 3). İncil’de Adem ve eşi tarafından Tanrının yasakladığı meyvenin gizlice yenmesiyle günah işlediğinden bahsedilmektedir. ‘Адомово яблоко’ deyimindeki ‘яблоко’ kelimesi *elma* olarak değil *meyve* şeklinde çevrilmiştir. Grigoryan (2014) da eserinde ‘Elma ilk meyvedir. Birçok meyvede *яблоко* (elma) kelimesinden türemiştir. İngilizcede ananasa *pineapple*, Fransızca da patatese *pomme de terre* (yer elması) denmiştir. İncil’de hangi meyveden bahsedildiği net olmamasına rağmen Adem ve Havva’yı cezbeden meyve sıklıkla *elma* olarak anlaşılmaktadır’ diyerek *яблоко* kelimesinin aslında herhangi bir meyveyi de ifade edebileceğinden bahsetmiştir (Grigoryan, 2014:481). ‘От альфы и до омеги’⁵ deyiimi İncil’de ‘Я есмь *Альфа* и *Омега*, начало и конец, говорит Господь, Который есть и был и грядет, Вседержитель’ (Ben Alfa ve Omegayım, başlangıç ve son, şimdi var olan ve bundan sonra da var olacak yüce varlık olan Tanrı söylüyor) şeklinde Evangelist Aziz John’a gelen ‘Vahiy’ de geçmektedir ve klasik Yunan alfabesinin ilk ve son harfleri olan ‘Alfa ve Omega’ Tanrı’nın her şeyin başından (yaradılışından) sonuna kadar olan sürede var olmanın bir sembolü olduğu şeklinde ifade edilmektedir (Otkr. 1:8, 10)⁶. Zavallı, mutsuz insan anlamındaki ‘беден, как лазарь’⁷ (Lk. 16:20-21.)⁸ deyiimi Luk’un kutsal kitabında belirtildiği üzere Lazar adlı bir kişinin kapı önünde dilenmesi ve zenginlerin masasından düşen kırıntılarla beslenmeyi dilemesi ile ortaya çıkmıştır. ‘Бросать (бросить) камень’⁹ (İn. 8:7.)¹⁰ ifadesi ise bir kişiyi suçlamak, günahsız birini yargılamak anlamında günümüzde İncil’den alınarak kullanılan bir başka deyimdir. İncil’deki bu ve benzeri ifadelerin birçoğu günümüzde de verdikleri mesajlar doğrultusunda sıkça kullanılan deyimler arasında yer almaktadır. Buradan da anlaşılabileceği gibi bazı deyimler İncil’deki¹¹ dualarda anlatılan olaylardan yola çıkılarak kullanılmış olan bazı söz öbeklerinden oluşmaktadır.

Deyimlerde kullanılan kelimeleri incelediğimizde deyimlerin ilk anlamlarından uzaklaşmalarına rağmen etimolojik kökeninden yola çıkılarak günümüzde hangi anlamda kullanıldıkları kolayca tahmin edilebilir ve bu sayede deyimlerin daha kalıcı bir şekilde öğrenilmesi

¹ Hz. Musa’nın kutsal kitabı olan Tevrat’ın dört bölümünden birincisi olan ‘Çıkış’ bölümü.

² Biri A.K., Makienko V.M., Stepanova L.İ. Russkaya frazeologiya. İstorika-Etimologičeskiy slovar’, Okolo 6000 frazeologizmov, pod redaksiyey doktora filologičeskiy nauk, professora Мокиенко В.М., 3-е изданије, ispravlennoye i dopolnennoye Moskva, 2005, s.730

³ Hz. İsa’nın on iki havarisinden biri olan Matta’nın kutsal müjdelerinin yazılı olduğu İncil.

⁴ Biri A.K., Makienko V.M., Stepanova L.İ. Russkaya frazeologiya. İstorika-Etimologičeskiy slovar’, Okolo 6000 frazeologizmov, pod redaksiyey doktora filologičeskiy nauk, professora Мокиенко В.М., 3-е изданије, ispravlennoye i dopolnennoye Moskva, 2005, s.778

⁵ Biri A.K., Makienko V.M., Stepanova L.İ. Russkaya frazeologiya. İstorika-Etimologičeskiy slovar’, Okolo 6000 frazeologizmov, pod redaksiyey doktora filologičeskiy nauk, professora Мокиенко В.М., 3-е изданије, ispravlennoye i dopolnennoye Moskva, 2005, s.22

⁶ İncilde Hz. İsa’nın on iki havarisinden biri olan Yuhanna’ya gelen Vahiy’in yazılı olduğu bölüm

⁷ Biri A.K., Makienko V.M., Stepanova L.İ. Russkaya frazeologiya. İstorika-Etimologičeskiy slovar’, Okolo 6000 frazeologizmov, pod redaksiyey doktora filologičeskiy nauk, professora Мокиенко В.М., 3-е изданије, ispravlennoye i dopolnennoye Moskva, 2005, s.373

⁸ Hz. İsa’nın on iki havarisinden biri olan Luka’nın kutsal müjdelerinin yazılı olduğu İncil.

⁹ Biri A.K., Makienko V.M., Stepanova L.İ. Russkaya frazeologiya. İstorika-Etimologičeskiy slovar’, Okolo 6000 frazeologizmov, pod redaksiyey doktora filologičeskiy nauk, professora Мокиенко В.М., 3-е изданије, ispravlennoye i dopolnennoye Moskva, 2005, s.280

¹⁰ Hz. İsa’nın on iki havarisinden biri olan Yuhanna’nın kutsal müjdelerinin yazılı olduğu İncil.

¹¹ Bibliya, Knigi svyaşennogopisaniya, Vethogo i novogo Zaveta, V russkom perevode s parallelnimi mestami, bibleyskiye Obşestva, Moskva, 1993

de sağlanmış olur. Örneğin: Dal' (1955)'in sözlüğünde¹² 'У чѣрта на куличках' (cehennemin dibinde) deyimindeki 'кулички (кулига, кулижка)' sözcüğü 'kuzey insanların yorumuyla şeytanın yaşadığı ormandaki ıssız açık alana verdikleri bir ad' olarak belirtilmiştir (Dal', 1955:216). Gerçek anlamında kullanıldığında ormanda çok uzak bir yer, mecaz anlamda ise 'cehennemin dibinde' şeklinde ifade edilen bu deyim ilk anlamından (ıssız yer) yola çıkarak deyim ne demek istediğini anlamamız daha kolay olacaktır. 'Седьмая вода на киселе'¹³ deyiminde 'кисель' kelimesi Rus mutfağında yapılan bir tür içecekten gelmektedir. Bu içecek yulaf unundan yapılan bir içecek olduğundan bir çok kez yıkanması gerektiğinden ilk yıkama ile son yıkama arasındaki gözle görülür farktan dolayı da 'çok uzak' anlamında kullanılmaktadır (Felitsina, Mokienko 1990:37, 2009:103). Felitsina ve Mokienko (1990)'nın 'Russkiye frazeologizmi: Lingvostranovedçeskiy Slovar'¹⁴ ve Biriş, Mokienko ve Stepanova (2009)'nın Russkaya Frazeologiya.İstorika-etimologičeskiy slovar adlı çalışmalarında 'заткнуть за пояс'¹⁵ deyiminin oluşum hikayesi anlatılırken Rusların eskiden bellerine taktıkları kemerin içine gereksiz bazı eşyalarını koydukları ifade edilirken Rus ve Slav toplumlarında yapılan inceleme sonucunda rakiplerin birbirlerini kemerlerinden yakalayarak güç gösterisinde bulundukları popüler bir güreş esnasında rakiplerden birinin diğerine 'seni kemerinin arkasına geçiririm' bir başka deyişle 'sen gereksiz bir eşyasın, ancak kemerimin içinde olabilirsin' şeklindeki ifadenin kullanıldığı belirtilmiştir (Felitsina ve Mokienko,1990:108). Bazen de deyimlerin geçmişte ve günümüzde farklı anlamlar kazandığı durumlar söz konusu olabilir. Örneğin, Molotkov (1986) çalışmasında 'бить баклуши' (tembellik yapmak) deyiminin aslında eski zamanlarda Ruslar tarafından tahta kaşık, kase vb. eşyaların yapımı için kullanıldığını, bunun da yapılışının zor bir iş olmadığını, ancak zaman içerisinde ilk anlamından uzaklaşarak 'бить баклуши' (tahtadan eşya yapmak) ifadesinin anlam kaymasına uğrayıp 'tembellik etmek' anlamıyla dilimize yerleştiğini belirtir (Molotkov 1986:36). 'бить баклуши'¹⁶ deyimini Biriş, Mokienko ve Stepanova (2009)'nın 'Russkaya Frazeologiya.İstorika-etimologičeskiy slovar' çalışmasında da etimolojik açıdan benzer şekilde ifade edilmiştir. Farklı sözlükleri incelediğimizde deyimlerin birincil anlamlarını yitirerek mecaz anlam kazanmış olduğunu ve gerçek anlamlarında günümüzde kullanılmadıklarını da görmekteyiz (Biriş, Mokienko, Stepanova, 2009:40).

Edebiyat alanında da yazarlar edebi eserlerinde anlatımı daha etkin kılmak, okuyucuyu olayların içine çekebilmek ve anlatımı daha güçlü bir hale getirebilmek için deyimleri sıklıkla kullanır. Gvozdev (2010) bir çalışmasında farklı yazarların edebi eserlerinden örnekler vererek deyimlerin edebi eserlerde de kullanıldığını ve deyimlerin atasözlerinden farklı olarak bir çok anlamda kullanılabileceğini de vurgulamıştır. Örneğin: az anlamındaki 'кот наплакал' deyimindeki 'az' ifadesi belli bir şeyin miktarı için de söylenebilir, 'bir şeyin yeterli olmaması' anlamında da kullanılabilir: 'А наследства у неё кот наплакал, вот и пришлось выйти ей за Алексея Ивановича'-И. Тургенев. Провинциалка (Onun mirası çok azdı, ve işte Aleksey İvanıç'la evlenmek zorunda kaldı -İ. Turgenyev. Taşralı Kadın), 'Сорок два пуда семенного – это тебе не кот наплакал' -М. Шолохов. Поднятая целина (Kırk iki kilo tohum – bu sana az değil -М. Şolohov. Uyandırılmış Toprak), 'Денег в приказе Большого дворца кот наплакал все поглатила Крымская война' А. Толстой. Пётр Первый (Büyük sarayın emrindeki para az, bütün hepsi

¹² Dal' V.İ., Tolkoviy slovar' Jivogo velikorusskogo yazıka. N.İ., M., 1955.,—s 216.

¹³ Biriş A.K., Makienko V.M., Stepanova L.İ. Russkaya frazeologiya. İstorika-Etimologičeskiy slovar', Okolo 6000 frazeologizmov, pod redaksiyey doktora filologičeskiy nauk, professora Мокиенко В.М., 3-е издание, исправленное и дополненное Москва, 2005, s.103

¹⁴ Felitsina V.P., Mokienko V.M. Russkiye frazeologizmi: Lingvostranovedçeskiy Slovar'. – M., 1990, s.37.

¹⁵ Biriş A.K., Makienko V.M., Stepanova L.İ. Russkaya frazeologiya. İstorika-Etimologičeskiy slovar', Okolo 6000 frazeologizmov, pod redaksiyey doktora filologičeskiy nauk, professora Мокиенко В.М., 3-е издание, исправленное и дополненное Москва, 2005, s.567

¹⁶ Biriş A.K., Makienko V.M., Stepanova L.İ. Russkaya frazeologiya. İstorika-Etimologičeskiy slovar', Okolo 6000 frazeologizmov, pod redaksiyey doktora filologičeskiy nauk, professora Мокиенко В.М., 3-е издание, исправленное и дополненное Москва, 2005, s.40

Kırım Savaşı'na gitti -A. Tolstoy. Büyük Petro), 'А денег у меня – *кот наплакал*. Самое большое что на три пирожных' -М. Зошенко. Аристократка (Benim param çok az. Непси üç роғаçауа yetecek kadar-М. Зошенко. Aristokrat Kadın), [Фёлка:] Неужто ты сам свадьбу хочешь заправить? [Кочкарев:] Сам, сам, ты уж не мешайся только. [Фёлка:] Ах, бесстыдник какой! Да ведь это не мужское дело... [Кочкарев:] Пойди, пойди. Не смыслишь ничего, не мешайся! *Знай сверчок свой шесток, убрайся!* ' -И. Тургенев. Гамлет Щигровского уезда (Fyolka: Gerçekten de düğünü sen mi yapacaksın?, Koçkarev: Kendim kendim, sen yeter ki karışma. Fyolka: Aa sen utanmıyor musun? Bu erkek işi değil mi? Koçkarev: Git, git! Hiç fikir vermiyorsun, bari engel olma! *Yerini bil ve burnunu sokma*, git buradan! -İ. Turgenyev. Şçigrovskiy kasabasının Hamleti), 'Из вас может выйти хорошая актриса, но зачем вы вздумали надо много-то *комедию ломать*'-И. Тургенев. Клара Милич (Sizden iyi bir artist çıkabilir, ama neden bu kadar *rol yaptınız* -İ. Turgenyev. Klara Miliç), 'Хватит *ломать комедию!*' -М. Анчаров. Теория невероятности (Yeter bu kadar rol yaptığınız!-М. Ançarov. İmkansızlık Teorisi), 'Алексей Александрович одержал блестящую победу в заседании комиссии семнадцатого августа' -Л. Толстой. Анна Каренина (Aleksey Aleksandroviç 17 Ağustos komisyon toplantısında parlak bir *zafer kazandı*. -L. Tolstoy. Anna Karenina), '... христианский закон, *одержав победу* над мучительством, покори́л и самих мучителей ...' -А. Родищев. Путешествие из Петербурга в Москву (... Hristiyanlık kanunu işkenceye karşı *zafer kazanıp* işkencelere son verdi -A. Rodişçev. Petersburg'dan Moskova'ya Seyahat) (Yu. A. Gvozdayev, 2010:22-27). Örneklerden de gördüğümüz gibi bir çok yazar eserlerinde deyimleri kullanarak duygu ve düşüncelerini daha etkili bir şekilde anlatmaya çalışmıştır. Dolaylı anlatımın kullanıldığı edebi eserlerde okuyucuyu düşündürmek ve okuyucu üzerinde istenilen etkiyi bırakmak için daha çok mecaz anlamdaki söz öbekleri olan deyimlere sıkça başvurulmaktadır. Bu da deyimlerin edebi eserlerin ayrılmaz birer parçası olması konusunda önemli bir rol oynamaktadır.

Politika alanında özellikle de devlet başkanlarının konuşmalarında (demeçlerinde, röportajlarında, açıklamalarında) deyimlere sıkça başvurulmaktadır. Örneğin Rusya'da Vladimir Putin daha çok batılı ülkelere mesaj verirken mesajın daha etkili olması adına deyimleri en çok kullanan politikacılardan biridir. Rusya Başkanı Vladimir Putin 1 Aralık 2016'da Federal Meclise verdiği bir mesajında deyimleri kullanarak bir konuşma yapmıştır:

"Два года назад мы столкнулись с серьезными экономическими вызовами, с неблагоприятной конъюнктурой на мировых рынках, санкциями. Нас пытались заставить *плясать под чужую дудку*, пренебречь фундаментальными национальными интересами" (İki yıl önce, ciddi ekonomik zorluklarla, dünya pazarlarında elverişsiz koşullarla ve yaptırımlar ile karşılaştık. Bizi *başkalarının ezgisiyle dans etmeye*, temel ulusal çıkarları ihmal etmeye zorlamaya çalıştılar) ; Putin yaptırımlar hakkında konuşurken sözlerine şu cümleyle devam etmiştir: "Мы, как у нас в народе говорят, *зла не держим* и готовы идти навстречу нашим европейским партнерам, но это, безусловно, не может быть игрой в одни ворота", "halkımızın da dediği gibi biz *içimizde kötülük tutmayız* ve Avrupalı iş birlikçilerimizle anlaşmaya hazırız, ancak bu tek taraflı olamaz"). Buradan da anladığımız üzere Vladimir Putin karşı tarafa verilen mesajın gerekli etkiyi yaratması adına deyimlerin ifade gücünden yararlanmıştır. Vladimir Putin bir başka söyleminde yine mesaj niteliğinde bir deyim: "Не сработали наши личные договоренности с президентом США. Все это демонстрирует иррациональное стремление западных стран раз за разом повторять свои ошибки, как у нас в народе говорят: *наступать на одни и те же грабли*" (Bizim Amerika başkanıyla yaptığımız anlaşmalar işe yaramamıştır, Washington'da, anlaşmaların pratikte uygulanmaması için her şeyi yapan güçler vardı. Bütün bu olanlar batı ülkelerinin hatalarını tekrar tekrar yapma arzusundandır. Halk arasında '*aynı tırmıkla devam etmek*' şeklinde kullanmıştır. Soçi'de cumhurbaşkanı, Suriye muhalefetine yardım etmek için ABD programı üzerine: "Лучше бы они нам отдали 500 миллионов долларов, и мы бы ими лучше распорядились с точки зрения борьбы с международным терроризмом. Это уже точно, как у нас в народе говорят, *"к бабке не ходи!"* " 500 milyon dolar bize vermeleri daha iyi olurdu ve

onları uluslararası terörizmle mücadele açısından daha iyi yönetirdik. Halk arasında ‘Büyükanneye gitme!’ ifadesiyle anlatım daha çarpıcı ve dikkat çekici bir yorumla vurgulanmıştır.

Vladimir Putin 2011 yılının sonlarında Meclis seçimlerinin beklentisiyle yaptığı bir başka konuşmasında ‘*деньги на ветер*’ (*parayı çarçur etmek*) deyimini kullanmıştır: "Мы знаем, что и в эти дни представители некоторых иностранных государств собирают тех, кому они платят деньги, так называемых "грантополучателей", проводят с ними инструктажи, настраивают их на соответствующую работу в кавычках, для того, чтобы повлиять самим в конечном итоге на ход избирательной кампании в нашей стране. Как у нас говорят в народе, *деньги на ветер*". "Bugünlerde bazı yabancı ülke temsilcilerinin hibe olarak adlandırılan parayı ödedikleri kişileri topladıklarını, onlara talimat verdiklerini ve ülkemizde seçim kampanyasının seyrini etkilemek için düzenli bir şekilde çalıştıklarını biliyoruz. Halkımızın dediği gibi *parayı çarçur ediyoruz*". V. Putin sözlerine şu şekilde devam etmiştir: "Я читаю ваши документы, - обратился Владимир Путин к сотрудникам ФСБ на встрече с ними в феврале этого года. - И [есть] конкретные указания на то, что, к сожалению, к этим выборам готовятся и наши недруги "*за бугром*", как у нас в народе говорят". ‘Bu yılın Şubat ayında FSB¹⁷ çalışanlarına bir görüşmede: ‘Ben sizin dokümanlarınızı okuyorum. Halkımızın da dediği gibi *tepenin üzerindeki düşmanlarımızın* da bu seçimlere hazırlandıklarına dair net bulgular var.’ 2013 yılında Petersburg’un eski belediye başkanı Anatoliy Sabçak’ın beş ciltlik yayını üzerine Vladimir Putin halk dilinde söylenen bir deyim sözlerinde kullanmıştır: "Анатолий Александрович был не только человеком очень порядочным, цельным, но и очень честным. Это было его положительным и отрицательным качеством, потому что для политика проявление гибкости, наверно, иногда не вредно. А он этого почти не умел делать, почти никогда. Все время, как у нас в народе говорят, "*как на диван пер*", - сказал президент. (Anatoliy Aleksandroviç çok ahlaklı ve özü sözü bir olan bir kişi olmasının yanı sıra çok dürüst bir kişiydi. Bu onun hem olumlu hem de olumsuz bir özelliği idi. Bir politikacı için biraz esnek olmak çok da zararlı bir şey olmazdı. Ancak o bunu neredeyse hiç yapamıyordu. Her zaman halkımızın da dediği gibi *kafasının dikine doğru gider gibiydi -dik kafalıydı*) (<https://www.bbc.com/russian/features-38171387>, 2016)

Bir dilde sözlü ya da yazılı olarak vurgulanmak istenen ifadeler deyimler yardımıyla toplumun her kesiminde ve her alanında kullanılabilir. Deyimler özellikle de edebiyat ve politika alanlarında geniş kitlelere ulaşmak açısından büyük önem taşımaktadır. Deyimlerin farklı kültür ve inançlara bağlı olarak geliştiği ve kültürler arasındaki dinamiklerin zaman içerisinde değişkenlik gösterebileceği göz önünde bulundurulursa yeni deyimlerin Rusçaya girmesi yaşanan yeni ekonomik, siyasi ve tarihi olayların da etkisiyle gerek halk tarafından gerek bilim insanları tarafından söylenmesi ve bu ifadelerin deyim olması kaçınılmaz bir gerçektir.

Yöntem

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan belgesel tarama, belgesel gözlem, içerik analizi ve kategori geliştirme yöntemlerinden faydalanılmıştır. Kategori geliştirmede farklı dönemlere ait deyimler sözlükleri, konu ile ilgili yazılmış makaleler ve kitaplar, edebi eserler, kutsal kitaplar ve Rus basınında yer alan sözlü ve yazılı açıklamalardan yararlanılmıştır. Kaynaklar belirlenirken doküman analiz tekniği ile deyimlerin sıkça kullanıldığı alanlar tespit edilerek din, edebiyat ve politika gibi kategorilere ayrılmıştır. Etimolojik ve güncel sözlük incelemesi yapılırken Rusça deyimlerin geçmişte ve günümüzdeki kullanımları karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada deyimler etimolojik kökenleri açısından incelenirken Eski Yunanca, Eski Slavca (Kilise Slavcası), Eski Rusça gibi dillerden günümüz Rusçasına geçen deyimlerin kullanıldığı kaynakların incelenmesi tercih edilmiştir. Bunun yanı sıra Rusça deyimlerdeki yapı ve anlam

¹⁷ ФСБ (FSB) Rusya’nın Federal Güvenlik Servisinin kısaltmasıdır.

bakımından benzerlik ve farklılıkları vurgulamak amacıyla Türkçe, Rusça ve İngilizce deyimlerle karşılaştırma yapılarak kültürlerarası etkileşimin de vurgusu yapılmak istenmiştir.

Bulgular

Deyimleri oluşturan kelimeler deyim içerisinde gerçek anlamlarından uzaklaştığı için etimolojik açıdan incelenmeden, deyimlerin hangi kültürel, tarihi, ekonomik ve sosyal süreçler sonucunda ortaya çıktığını bilmeden deyimleri anlamada ve öğrenmede kalıcılığı sağlamanın oldukça zor olduğu ve öğrenmenin gerçekleşmesi için kelimelerin oluşumundaki tarihsel süreçleri iyi bilmenin gerekliliği tespit edilmiştir. Bir dili rahat bir şekilde anlama ve kendini ifade etme duygusu kişiyi o dildeki kalıplaşmış bazı ifadeleri öğrenmeye sevk ederek dilde ifade gücünü zenginleştiren kelimeleri kültürel ve etnik kökeni oluşturan faktörlerle birleştirerek anlamaya yöneltmektedir. Deyimler ya da söz öbekleri kültürün, tarihi olayların ve dini inanışların etkisiyle oluşurken farklı dillerde anlam ve yapısı açısından benzerlikler gösterebildiği gibi farklılıklara da rastlanabilmektedir. Bu farklılıklar başka dillerde hiç olmayan sadece o dile ait etimolojik kökeni ile açıklanabilen söz öbekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Rusçada ‘выйти замуж’ ifadesi ‘kadının evlenmesi’ anlamına gelirken Türkçede hem kadın hem de erkek için bir tek kelimenin (evlenmek) kullanılması ya da ‘бить баклуши’ (tembellik etmek), ‘седьмая вода на киселе’ (uzaktan akraba) deyimlerinin etimolojik kökenleri ile açıklanmasında özellikle Rus kültürüne ait durumlarla açıklanması yaşanan olayların deyimlerin oluşumunda doğrudan etkisinin olduğunu açıkça göstermektedir. Bu durum deyimlerin güncel olayların ışığında şekillendiği ve yeni deyimlerin bu olayların paralelinde dile zenginlik katmaya devam edeceği kanaatini doğurmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Deyimlerin içinde kullanılan kelimeler aslında öğrenilen yabancı dilin kültürel yapısını da içinde barındırmaktadır. Yapılan analizde deyimlerin farklı türlerdeki eserlerde ve hayatın farklı alanlarında etkin bir şekilde kullanıldığı ve bazı deyimlerin oluşumunun dini inanç temelinde gerçekleştiği; ancak zaman içerisinde günün koşullarına bağlı olarak anlam kaymasına uğrayarak deyimlerin farklı anlamlar kazandığı ve farklı şekillerde yorumlandığı sonuçlarına varılmıştır. Yaşanılan coğrafyada gerçekleşen sosyal, ekonomik, siyasi, dini vb. birçok küresel değişimin sonucunda yeni ifadelerin, deyimlerin Rusçaya girebilme ihtimalinin kaçınılmaz olduğu da vurgulanmıştır. Buna ek olarak kalıplaşmış söz öbeklerinin yorumlanmasında sadece günümüz şartları değil, deyimlerin etimolojik yapısını da geçmişten günümüze gelene kadarki süreçte değerlendirmek gerektiği vurgulanmak istenmiştir. Bu çalışmada dilin zenginliği açısından da yeni ifadelerin o dili daha güncel kılacağını ve halkın dilde yaygın olarak kullanılmasıyla yer eden ifadelerin de zaman içerisinde deyim olarak kullanılabileceği öngörüsüne ulaşmamız mümkündür.

Kaynakça

- Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil*. TDK Yayınları.
- Arhangel'skiy, V.L. (1964). *Ustoyçiviye frazi v sovremennom russskom yazıke*. Rostovskiy universitet.
- Birih, A.K., Makienko, V.M., Stepanova, L.İ. (2005). *Russkaya frazeologiya. İstorika-Etimologičeskiy slovar', Okolo 6000 frazeologizmov, pod redaksiyey doktora filologičeskiy nauk, professora Makienko V.M., 3-e izdaniye, ispravlennoye i dopolnennoye*.
- Dal', V.İ. (1955). *Tolkoviy slovar' Jivogo velikorussskogo yazıka*. N.II. GİİİNS.
- Felitsına, V.P., Mokienko, V.M. (1990). *Russskiye frazeologizmi: Lingvostranovedçeskiy Slovar'*.AST.

- Grigoryan, A. (2014). *Perviy, vtoroy i tretiy chelovek*. izd., Yazıki Russkoy Kulturi.
- Gvozdayov, Yu. A. (2010). *Osnovi russkogo frazooobrazovaniya. Monografiya. 2-e izd., ispr. i dop.* / Otv. red. Prof. L.B. Savenkova. NMTS 'Logos'.
- Jukov, V.P. (1986). *Russkaya frazeologiya*. Vışaya Şkola.
- Kunin, A.V. (1996). *Kurs frazeologii sovremennogo angliyskogo yazıka: Uçeb. dlya in-tov i fak. inostr. yaz.* – 2-e izd, pererab. Vışş. şkl., İzd. Tsentr 'Feniks'.
- Molotkov, A.İ. (1986). *Frazeologičeskiy Slovar' russkogo yazıka -4-e izd., stereotip*. Russkiy yazık.
- Nikolenko, L.V. (1938). *K voprosu o rasprostranenii glagol'nih frazeologizmov slovami s obyektivnum znaçeniyem. Ministerstvo Prosveşçeniya Rsfsr Tul'skiy Gosudarstvenniy pedagogičeskiy Institut İm. L. N. Tolstogo. Problemi Ustoyçivosti i Varyantnosti Frazeologičeskih Yedinits. Materialı Mejvuzovskogo Simpoziuma., Noyabr'.*
- Rossiyskoe Bibleyskoye Obşçestvo. (1993). *Bibliya, Knigi svyaşennogopisaniya, Vethogo i novogo Zaveta, V russkom perevode s parallelnimi mestami*. Izd. Moskovskaya Patriarhiya.
- Royzenzon, L.İ. (1973). *Leksii po obşey i russkoy frazeologii [Tekst]: Uçeb. Posobiye*.
- Snegiryov, İ.M. (1831). *Russkiye v svoih poslovitsah. Rassujdeniya i issledovaniya ob oteçestvennih poslovitsah i pogovorkah*. Kn. 1-4.
- Şanskiy, N.M. (2010). *Frazeologiya sovremennogo russkogo yazıka*. İzd. 5-e, ispr. i dop. Knijniy dom 'Librikom'.
- Şmel'ov, D.N. (1977). *Sovremenniy russkiy yazık. Leksika. Prosveşçeniye*.
- Şçukin, A.N. (2003). *Metodika prepodavaniya russkogo yazıka kak inostrannogo*. Vışş. şkl.
- Vinogradov, V.V. (1938). *Sovremenniy russkiy yazık. Grammatičeskoye uçeniye o slove. Vip. 1*. <http://slovo.dn.ua/khleb-nasuchniy.html>. (t.y.), (2016, 1 Aralık).